

Nastavno-naučnom veću

Filozofskog fakulteta

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ			
Примљено : 13.1.2016.			
Орг. Ј.Д.	Е.р.о.ј	Филоз.	Средност

Odlukom Nastavno-naučnog veća Filozofskog fakulteta imenovana sam za recenzenta rukopisa monografije pod naslovom *Literature in Context: Selected Essays 2000-2015 (Književnost u kontekstu. Ogledi o književnosti i kulturi 2000-2015)* autorke dr Lene Petrović, redovnog profesora Filozofskog fakulteta u Nišu. Nakon analize rukopisa, zadovoljstvo mi je da podnesem sledeću

RECENZIJU

Rukopis pod naslovom *Literature in Context: Selected Essays 2000-2015*, koji se sastoji od petnaest oglada napisanih na engleskom i srpskom jeziku i razvrstanih u tri tematske celine, izuzetno je dragocen rezultat višegodišnjeg naučnog rada Lene Petrović u oblasti izučavanja angloameričke književnosti, kao i savremenih književnih i kulturoloških teorija.

U ovoj temeljno promišljenoj, tematski raznovrsnoj i metodološki dosledno ostvarenoj studiji, autorka je ponudila izbor oglada koji na najbolji način potvrđuju ne samo kontinuitet u njenom naučnom interesovanju za modernu angloameričku književnost i književne i kulturološke teorije, posebno marksističke i feminističke orijentacije, već i beskompromisnu doslednost u levičarsko-humanističkom opredeljenju. Izražena sa različitim stepenom eksplicitnosti, a zajednička svim ogledima u ovoj monografiji, jeste autorkina ideja o mogućnosti autentičnog življenja, odnosno umetnosti kao neophodnoj za duhovni opstanak i razumevanje istine o svetu u kome živimo.

Upravo zbog kompleksnosti pitanja kojima se u svojoj studiji bavi, Lena Petrović sa puno razloga, na samom početku, u prvom od ukupno tri dela rukopisa koji je jednostavno naslovljen "Mitska perspektiva", daje neophodno razjašnjenje svojih ključnih teorijskih gledišta. To razjašnjenje ispisano je veoma precizno. U dva od četiri oglada, predmet razmatranja jeste mit i arhetipska kritika. Na primerima tekstova Dž. Kucija, Š. Hinija i E. Mičela, autorka ukazuje na kompatibilnost mitološkog i istorijskog tumačenja književnosti, kao i na ideološku pozadinu postmodernističke kritike mita. Nudeći lažne izbore, između mita i demitologizovanog sveta, prošlosti i budućnosti, tradicije i progresa, postmodernistička kritika neutrališe razliku između mitoloških tradicija koje impliciraju različite egzistencijalne modele, etičke vrednosti i vizije budućnosti. Mit je tema i druga dva oglada u ovom tematskom bloku. Ono što predstavnike strukturalizma (N. Fraja, ranog R. Barta i K. Levi-Štroša) čini interpretativno superiornim u odnosu na većinu (anti-humanistički nastrojenih) strukturalističkih a potom i poststrukturalističkih analitičara književnosti i kulture jesu njihova nedogmatska tumačenja mita u okviru humanističke koncepcije čoveka i istorije, koja uvek podrazumeva mogućnost izbora. Mitsko mišljenje, sećanje i nostalgija kao suštinski značajni za kreativno oživljavanje egzistencijalnih alternativa pohranjenih u prošlosti tema su oglada u kome se analiziraju priče kanadskog autora Alistera

Mekleoda, dok je poslednji ogled iz prvog dela monografije posvećen poeziji Adrijane Rič. Po mišljenju autorke, njena se poezija “može čitati kao posredno pomirenje naizgled nepomirljivih shvatanja anglo-američkih i francuskih feminista o pitanjima seksualnost i razlike”, ali prevashodno i kao zapis o sukobu sa separatističkim mitovima na kojima počiva celokupna zapadna kultura. Za razliku od disocijativnih i reduktivnih patrijarhalnih modela identiteta koje nude Lakanov i Frojdov sistem, poezija Ričove gradi sliku o čoveku kao celovitom biću, gde su telo i svest, senzacija, mišljenje i osećanje u neprekidnoj kreativnoj tenziji.

Drugi deo rukopisa naslovljen, “Tradicije, transformacije, kompromisi: modernizam u postmodernoj eri”, sastoji se od šest ogleada. Problematika postavljena u prvom delu rukopisa nosi mnoštvo implikacija značajnih za lucidno odabrane književne primere i teorijske stavove koji su analizirani u drugom delu. I u ovom, kao i prethodnom, Lena Petrović se suočava sa savremenim kritičkim teorijama sa svešću o tome da istorija kritike i teorije sadrži mnogo kontradiktornih i ideološki obojenih stavova, čiji cilj nije podsticanje duhovnih i političkih alternativa, niti otpor degradirajućim hijerarhijskim odnosima koju reprodukuje kapitalizam, već promocija za “sistem poželjnih načela i vrednosti”. To je inače tema prva dva ogleada iz ovog tematskog bloka: prvi od njih analizira stavove kritičara Gabrijela Josipovića, angažovanih umetnika Džona Berdžera i Arundati Roj, kao i filozofa Helene Šihan, i njihov pristup umetnosti, istini, identitetu i društvenoj pravdi, koje autorka Lena Petrović smešta u najbolju tradiciju modernizma, za razliku od dominantnog književno-teorijskog diskursa, u kome je naglasak na formalnim razlikama između modernizma i postmodernizma sa namerom da se osujeti kritička analiza kulture. Drugi od prva dva ogleada počiva, kako autorka kaže, na jednostavnom ali radikalnom stavu da postmoderna književnost zapravo ne postoji; postmodernizam obuhvata niz savremenih teorijskih diskursa koji predstavljaju akademski sofisticiranu podršku globalnom kapitalizmu. Naredna tri ogleada donose uporedne prikaze književnih i kritičkih tekstova, poput romana *Subota* I. Makjuana i jednog eseja etičkog filozofa Marte Nusbaum, komparativnu analizu romana *Srce tame* Dž. Konrada i *Okuka na reci* C. S. Najpola, tekstova postkolonijalnih teoretičara, ali i konferencije ‘Globalizacija i kultura’ održane 1996. godine pod pokroviteljstvom Univerziteta u San Dijegu, da bi ukazala na ključnu razliku između postkolonijalnih autora koji pretenduju na objektivnost i kritičnost, ali čiji su tekstovi zapravo samo potvrda ili kompromis sa nekim od „ključnih doksi globalističkog diskursa,” i onih koji se tom diskursu beskompromisno odupiru. Promišljeno i sugestivno, drugi deo monografije se završava ogledom o kritičkom i umetničkom (pesničkom) delu Darka Suvina, koji po autorkinom mišljenju ne samo da pripada autentičnoj humanističkoj tradiciji, već predstavlja primer uspešne sinteze estetskog i političkog.

Treći deo, “Kraljevske laži i trenuci istine u drami”, celovito zaokružuje ovu po svemu uspešu studiju, u kojoj su na originalan, naučno utemeljen način, teorijsko-analitički raščlanjeni mnogi važni aspekti umetničke vizije naličja “vrlog novog sveta”. Kako mu naslov kaže, ovaj tematski blok je posvećen načinima na koji književnost, posebno drama, otkriva i tumači istinu o svetu. Kao i u prethodnim ogledima, autorkin cilj jeste ukazati na razliku između ideološke zloupotrebe laži,

koju nalazi u delu 'utemeljivača' evropske filozofije, Platona i autentične istine koja izvire iz dela autora poput H. Pintera, P. Bruka, DŽ. M. Kucija, A. Dorfmana, čija dela svedoče o istorijskoj nepravdi i neistini uprkos pokušajima savremen teorije i kritike da tu nepravdu umanje i neutrališu.

Monografija Lene Petrović *Književnost u kontekstu. Ogledi o književnosti i kulturi (2000-2015)* je primer suverenog vladanja savremenim kritičkim teorijama, metodološke upućenosti i zrelosti, i kritičke i interpretativne sposobnosti. Monografija svedoči i o autorkinoj spremnosti da preispituje i ocenjuje kritičke teorije, kao i da se bavi pitanjima koja su važna ne samo za izučavanje književnosti već i razumevanje savremenih društvenih odnosa. Monografija je prvenstveno namenjena izučavaocima književnosti; verujem, međutim, da će zbog svojih mnogostrukih naučnih i literarnih vrlina predstavljati dragocenu lektiru i za znatno širi krug čitalaca. Svaki od oglada Lene Petrović nudi čitaocu zanimljive, korisne i provokativne ideje. Svaki od oglada čitaoca iznova podseća, kako je to jedan teoretičar rekao, da je čitava naša realnost estetska, a pisac njen istinski interpretator.

Zbog svega toga svesrdno i sa zadovoljstvom preporučujem za objavljivanje rukopis *Literature in Context: Selected Essays 2000-2015 (Književnost u kontekstu. Ogledi o književnosti i kulturi 2000-2015)*, autorke Lene Petrović.

Niš, 13. januar 2016.

Prof. dr Milica Živković